

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

BANKŲ PRIEŽIŪRA

Finansinių technologijų kredito įstaigų paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovas

BANKENTOEZICHT

2017 m. rugsėjo mėn.

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZIBA

BANKŲ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Turinys

Ižanginis žodis	2
1 Įvadas	3
1.1 Šio vadovo kontekstas	3
1.2 Kas yra „fintech“ bankas?	3
1.3 Paraiškų gauti „fintech“ banko veiklos licenciją vertinimas	4
2 Valdymo organo narių tinkamumas	6
1 intarpas Valdymo organo narių tinkamumo vertinimas	6
3 Akcininkų tinkamumas	7
2 intarpas Akcininkų tinkamumo vertinimas	7
4 Organizacinė struktūra	9
4.1 Kredito rizikos įvertinimas ir valdymas	9
3 intarpas Kreditų įvertinimo balais ir tinkamumo vertinimas	9
4.2 Su IT susijusi rizika:	11
4 intarpas Su IT susijusios rizikos vertinimas	11
4.3 Išorės paslaugų pirkimas ir debesijos paslaugos	12
5 intarpas Išorės paslaugų pirkimo vertinimas	12
4.4 Duomenų valdymas	13
6 intarpas Duomenų valdymo vertinimas	13
5 Veiklos programa	14
7 intarpas Veiklos programos vertinimas	14
6 Kapitalas, likvidumas ir mokumas	16
6.1 Pradinis kapitalas	16
6.2 Likvidumas	16
Santrumpos	17

Ižanginis žodis

Technologinių naujovių taikymas bankų sektoriuje lemia tai, kad finansų rinkoje daugėja įmonių, veikiančių pagal finansinėmis technologijomis („fintech“) pagrįstus verslo modelius. Tai rodo didėjantis Europos Centriniam Bankui (ECB) tokių įmonių teikiamų paraiškų gauti kredito įstaigos veiklos licenciją skaičius. Šiame vadove kalbant apie paraiškas gauti „fintech“ banko veiklos licenciją turimos omenyje Kapitalo reikalavimų reglamento (KRR)¹ 4 straipsnio 1 dalyje apibrėžtos kredito įstaigos.

Sąvoka „fintech“ yra labai plati ir apima labai įvairius verslo modelius. Atsižvelgiant į ECB atsakomybės sritį, šis vadovas taikomas tik tiems banko verslo modeliams, pagal kuriuos banko produktai ir paslaugos rengiami ir teikiami taikant technologines naujoves. ECB ketina leisti novatoriškiems rinkos dalyviams savo veikla daryti teigiamą poveikį finansų sektoriui ir todėl naujai licencijas gavusiems bankams jis taikys atitinkamus prudencinius standartus, vadovaudamasis savo įgaliojimais užtikrinti Europos bankų sistemos saugumą ir patikimumą.

ECB politika, taikoma išduodant licenciją bet kuriam į Bendrą priežiūros mechanizmą (BPM) patenkančiam bankui ir aprašyta Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadove, taikoma ir „fintech“ bankų licencijavimui. ECB vaidmuo – užtikrinti, kad „fintech“ bankams būtų suteikti tinkami leidimai ir kad šie bankai turėtų tinkamas su jų veikla susijusios rizikos numatymo, suvokimo ir reagavimo į ją sistemas. O tam, kad visiems rinkos dalyviams būtų užtikrintos vienodos veiklos sąlygos, „fintech“ bankai turi tenkinti tuos pačius standartus kaip ir kiti bankai.

Šis vadovas parengtas siekiant suteikti potencialiems paraiškų gauti „fintech“ banko veiklos licenciją teikėjams kuo daugiau informacijos ir padėti jiems geriau suprasti ECB taikomą paraiškų vertinimo tvarką ir kriterijus. Visa tai turėtų palengvinti paraiškų teikimo procesą. Šiame vadove aprašyta politika technologijų klausimu yra neutrali – kaip ir kitokius verslo modelius taikančių bankų atveju, nėra siekiama nei skatinti kuo daugiau dalyvių užsiimti „fintech“ bankų veikla, nei užkirsti kelio tokių bankų atėjimui į rinką.

¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 6 27, p. 1).

1 Įvadas

1.1 Šio vadovo kontekstas

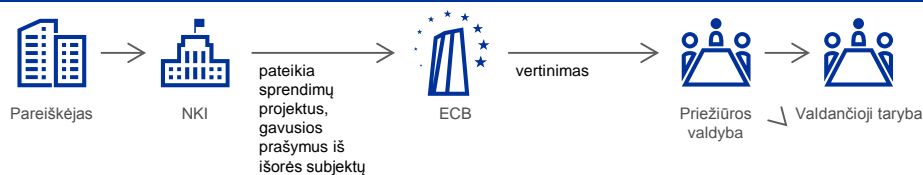
Jį sudaro ECB ir dalyvaujančių šalių nacionalinės kompetentingos institucijos (NKI). ECB prižiūri, kaip vykdoma Europos bankų priežiūra:

- nustatydamas bendrus kasdienės priežiūros principus;
- imdamasis suderintų priežiūros ir taisomųjų priemonių;
- užtikrindamas nuoseklų teisės aktų reikalavimų ir priežiūros taisyklių taikymą.

Bendrame priežiūros mechanizme ECB ir NKI kartu sprendžia, ar suteikti ir ar išplėsti bankų licencijas. Visais atvejais pirmoji paraiškos teikimo instancija yra šalies, kurioje ketinama steigti banką, nacionalinė kompetentinga institucija. ECB ir NKI glaudžiai bendradarbiauja viso paraiškos vertinimo proceso metu. Galutinį sprendimą priima ECB².

1 paveikslas

Leidimų suteikimo procedūra

ECB suteikti įgaliojimai išduoti bankų veiklos licencijas visiems euro zonoje veiklą vykdyti norintiems bankams, įskaitant „fintech“ bankus.

1.2 Kas yra „fintech“ bankas?

Kad būtų galima apibrėžti sąvoką „*fintech* bankas“, pirmiau reikia suprasti, ką žymi sąvoka „fintech“ (finansinės technologijos). Finansinio stabilumo taryba (FST) „fintech“ apibrėžia taip: „technologijų dėka sukuriamos finansinių paslaugų naujovės, leidžiančios sukurti naujus verslo modelius, programas, procesus ar produktus, galinčius iš esmės paveikti finansinių paslaugų teikimą“³.

ECB parengė „fintech“ banko apibrėžtį, kad būtų aišku, kokiems bankams taikomas šis vadovas. Ji pagrįsta teisine banko sąvokos apibrėžtimi, pateikta Kapitalo

² Išsamesnės informacijos žr. Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo 6 skyriuje. Vadovas paskelbtas bankų priežiūrai skirtoje ECB interneto svetainėje.

³ Žr. Finansinio stabilumo tarybos 2017 m. birželio mėn. dokumentą „Financial Stability Implications from FinTech“, p. 7 (<http://www.fsb.org/wp-content/uploads/R270617.pdf>).

reikalavimų reglamente⁴, ir yra parengta atsižvelgiant į FST „*fintech* įmonės“ apibrėžtį.

ECB „*fintech*“ banko apibrėžtis:

Veikia pagal „verslo modelį, pagal kurį banko produktai ir paslaugos rengiami ir teikiami pritaikant technologines naujoves“.

Šiame vadove „*fintech*“ bankas apibrėžiamas, kaip veikiantis pagal „verslo modelį, pagal kurį banko produktai ir paslaugos rengiami ir teikiami taikant technologines naujoves“. Kadangi BPM dalyvaujančiose šalyse įmonių ir technologijų įvairovė yra labai didelė, į šią plačią apibrėžtį patenka įvairi skirtingose jurisdikcijose veikiančių kredito įstaigų veikla. Apibrėžtis apima:

- jau veikiančius bankus, kurie, patys kurdami finansinių technologijų sprendimus, įsigydami „*fintech*“ įmones arba sudarydami su jomis strateginės partnerystės susitarimus (pvz., savo vardu panaudodami iš jų užsisakytas paslaugas (angl. *white labelling*), pirkdami išorės paslaugas ir pan.), vysto ir savo veikloje taiko technologines naujoves;
- „*fintech*“ bankus, kurie yra nauji rinkos dalyviai, taikantys technologines naujoves, kad galėtų konkuruoti visose vertės grandinės dalyse su jau įsisteigusiais bankais; jau veikiančius finansinių paslaugų teikėjus (pvz., mokėjimo įstaigas, investicines įmones, elektroninių pinigų įstaigas), kurie plečia savo veiklos sritį, įtraukdami į ją ir bankines paslaugas, ir dėl to gali būti laikomi naujai į rinką ateinančiais dalyviais, kuriems reikalinga banko veiklos licencija.

1.3 Paraiškų gauti „*fintech*“ banko veiklos licenciją vertinimas

Šiuo vadovu siekiama diegti nuoseklesnę naujai steigiamų „*fintech*“ bankų paraiškų gauti veiklos licenciją ir jau veikiančių kredito įstaigų (tiek svarbių, tiek mažiau svarbių⁵) paraiškų leisti steigti specializuotą patronuojamąją įmonę, veikiančią pagal „*fintech*“ verslo modelį, vertinimo praktiką. Tai atitinka siekį užtikrinti, kad licencijų išdavimo srityje „*fintech*“ bankams būtų taikomi tokie patys standartai kaip ir visų kitų tipų kredito įstaigoms.

Vadovą 2017 m. birželio mėn. patvirtino ECB priežiūros valdyba.

Šiame vadove išdėstyti politikai ECB priežiūros valdyba pritarė 2017 m. birželio pabaigoje. Jame aptariami klausimai yra ypač aktualūs paraiškų gauti „*fintech*“ banko veiklos licenciją teikėjams. Tačiau šie klausimai aktualūs ne tik „*fintech*“ bankams, todėl vadovas gali būti naudingas vertinant ir pagal tradiciškesnius modelius veikiančius bankus. Ši politika parengta paisant nacionalinės teisės aktų ir laikantis Europos bankininkystės institucijos techninių standartų. Keičiantis BPM priežiūrinei leidimų suteikimo praktikai ir tarptautiniam bei europiniam reguliavimui ir, pavyzdžiui, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikus kitokį Kapitalo reikalavimų direktyvos (KRD IV) nuostatų išaiškinimą, ši politika bus atitinkamai

⁴ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms 4 straipsnio 1 dalyje kredito įstaiga apibrėžiama kaip „įmonė, kuri verčiasi indėlių ar kitų grąžintinių lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita“.

⁵ Apie įstaigų skirstymą į svarbias ir mažiau svarbias žr. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika, 6 straipsnio 4 dalį.

koreguojama⁶. Šis vadovas turi būti aiškinamas kartu su ECB bendrais paraiškų gauti licenciją vertinimo bei kompetencijos ir tinkamumo vertinimo principais⁷.

Taigi licencijų išdavimo procese vertinami šių keturių, bet ne tik, sričių bendri kriterijai:

1. bendrojo vidaus valdymo (valdymo organo narių ir akcininkų tinkamumas);
2. vidaus struktūros (rizikos valdymas, atitikties ir audito sistemos);
3. veiklos programos⁸;
4. kapitalo, likvidumo ir mokumo.

⁶ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013 6 27, p. 338).

⁷ Žr. bankų priežiūrai skirtoje ECB interneto svetainėje paskelbtą Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovą ir Kompetencijos ir tinkamumo vertinimo vadovą.

⁸ Vėliau bus surengtos dar vienos viešos konsultacijos dėl Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo, kuriose bus svarstomi banko veiklos programos ir kapitalo vertinimo kriterijai. Šiame vadove aptariamos keturių vertinimo kriterijų, kurie yra suderinti su bendros teisinės sistemos kriterijais ir numatytu Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo atnaujinimu, sritys, aktualios „fintech“ bankams.

2 Valdymo organo narių tinkamumas

„Fintech“ bankai turi tenkinti tuos pačius bendrus valdymo organo narių tinkamumo kriterijus kaip ir bet kuris kitas bankas. Tai reiškia, kad valdymo organo nariai turi turėti pakankamai žinių, įgūdžių ir patirties savo pareigoms vykdyti, įskaitant ir pakankamas bankų ir (arba) finansinės veiklos srities žinias, įgūdžius ir praktinę bei teorinę patirtį⁹.

Kadangi „fintech“ bankų veikla pagrįsta technologijomis, valdymo organo nariams svarbu turėti pakankamas ne tik bankų srities, bet technines žinias, įgūdžius ir patirtį, kad galėtų vykdyti savo funkcijas.

1 intarpas

Valdymo organo narių tinkamumo vertinimas

ECB ir NKI vertins asmenų, vadovaujančių „fintech“ bankams, profesinę patirtį, kvalifikaciją ir įgūdžius.

- **Valdymo organo narių IT gebėjimai**

Dėl „fintech“ bankų specifikos ir technologijų svarbos jų versle, valdymo organo nariai, atliekantys ir valdymo funkciją (vykdomųjų direktorių), ir priežiūros funkciją (nevykdomųjų direktorių), turėtų turėti pakankamai techninių žinių ir praktinės patirties, kurios jiems, vykdant savo funkcijas, padėtų suprasti įvairią su verslo modeliu susijusią riziką. Kadangi technologijos jų versle svarbios, vienu iš vykdomosios valdybos narių „fintech“ bankai galėtų skirti vyriausiąjį informacinių technologijų pareigūną.

- **Valdymo organo narių kompetencija ir tinkamumas**¹⁰

Bus vertinamos ir valdymo organo narių žinios bei patirtis su bankų veikla ir (arba) finansinėmis paslaugomis susijusiose srityse. Verslo modelio sudėtingumas bus vienas iš veiksnų sprendžiant, koks žinių ir patirties lygis yra reikalingas.

⁹ Žr. Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo 5.3 dalį.

¹⁰ Žr. bankų priežiūrai skirtoje ECB interneto svetainėje paskelbtą Kompetencijos ir tinkamumo vertinimo vadovą.

3 Akcininkų tinkamumas

Išduodant licenciją akcininkai yra vertinami pagal tuos pačius kriterijus kaip ir jau veikiančios kredito įstaigos kvalifikuotojo akcijų paketo įgijėjai¹¹. „Fintech“ bankų akcininkai gali būti steigėjai ir įvairūs rizikos kapitalo investuotojai. Pagrindinis „fintech“ banko akcininkas gali būti ir vadinamasis verslo inkubatorius¹². Kadangi reikia finansuoti augimą, licencijos išdavimo metu investuotojai dažnai yra parengiamojo etapo kapitalo teikėjai¹³, o vėliau, prisijungus daugiau investuotojų, jų dalis kapitale gali sumažėti. Apie tokius būsimus investuotojus licencijos išdavimo metu paprastai dar nežinoma. Tačiau kartais šiame etape jau būna aišku, kad esamų akcininkų dalis įstaigos kapitale ilgainiui pasikeis.

Be to, „fintech“ bankai, pradėdami verslą, dažnai turi tik labai ribotas galimybes pasinaudoti kapitalo rinkomis kapitalui pritraukti per pradinį viešą akcijų platinimą. Todėl itin svarbi valdymo organo narių užduotis yra surasti finansavimo šaltinius.

Akcininkams svarbu turėti vadovavimo ir techninių gebėjimų finansinės veiklos, įskaitant finansines paslaugas, srityje.

Akcininkų finansinė padėtis taip pat turėtų būti pakankamai patikima, kad pradiniam etape (paprastai 3 pirmieji metai) „fintech“ banko veikla galėtų vykti sklandžiai ir laikantis rizikos ribojimo principų.

2 intarpas

Akcininkų tinkamumo vertinimas

- **Akcininkų reputacija**

Vadovaudamiesi proporcingumo principu, ECB ir NKI vertins akcininkų reputaciją¹⁴ (patikimumo, sąžiningumo ir profesinės kompetencijos aspektus), atsižvelgdami į numatomą kiekvieno akcininko įtakos „fintech“ bankui lygį. Šio vertinimo metu taip pat bus tikrinama, ar sukurta patikima bendrojo vidaus valdymo struktūra (pvz., yra nevykdomąsias pareigas einančių nepriklausomų valdybos narių). Jeigu akcininkas gali parodyti, kad jau turi investavimo ir portfelio valdymo patirties, į tai irgi bus atsižvelgta.

¹¹ Žr. Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo 5.4 dalį.

¹² Terminas „verslo inkubavimas“ žymi verslo kūrimo infrastruktūros, procesų ir juose dalyvaujančių žmonių visumą, kurios tikslas – remti naujas ir smulkias verslo įmones, padedant joms išsaugoti verslą ir augti pradiniam etape, kai šios įmonės dar yra pažeidžiamos ir susiduria su įvairiais sunkumais.

¹³ Parengiamojo etapo kapitalas – tai pradinis kapitalas, kuriuo, pradėdamas verslą, padengiamos pradinės veiklos sąnaudos ir pritraukiamos rizikos kapitalo investicijos. Šį kapitalą paprastai sudaro steigėjų asmeninis turtas.

¹⁴ Taikoma arba akcininkams, turintiems daugiau kaip 10 % kapitalo ir balsavimo teisių, arba, jeigu yra daug smulkesnių akcininkų, neturinčių kvalifikuotųjų akcijų paketų, dvidešimčiai didžiausių akcininkų. Žr. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013 6 27, p. 338) 14 straipsnio 1 dalį.

- **Akcininko finansinis patikimumas**

Akcininkų finansinį patikimumą ECB ir NKI vertins atsižvelgdami į „fintech“ banko finansavimo poreikius. Licencijos išdavimo proceso metu akcininkai turėtų nurodyti, ar jie ketina, jei prireiktų, „fintech“ bankui teikti pagalbą, viršijančią licencijos suteikimo metu nustatytą pradinį reikalaujamą kapitalą. Jų noras ir pajėgumas tai daryti gali priklausyti nuo turimų finansinių išteklių arba tikėtinų pajamų iš verslo, taip pat nuo turimų ryšių, kuriais pasinaudodami jie galėtų gauti papildomą finansavimą. Jeigu „fintech“ banko verslo plane numatytas augimo tempas įmanomas tik pasinaudojus papildomu finansavimu, viršijančiu esamų akcininkų įsipareigojimus ir išteklius, verslo plane turėtų būti nurodoma, koku būdu tokias papildomas lėšas planuojama pritraukti.

4 Organizacinė struktūra

4.1 Kredito rizikos įvertinimas ir valdymas

Išsivysčiusiose rinkose veikiantys „fintech“ bankai klientų gebėjimą gražinti paskolą dažnai tikrina naudodami standartinius metodus, pagal kuriuos tikrinami trys dalykai:

- tapatybė – siekiant užkirsti kelią apgaulei;
- pajėgumas gražinti paskolą – vertinamas pagal pajamų ir dabartinės skolos santykį;
- pasiryžimas gražinti paskolą – paprastai vertinamas pagal ankstesnių finansinių įsipareigojimų vykdymą.

Paprastai ne visą šią informaciją, ypač apie kliento ankstesnių finansinių įsipareigojimų vykdymą, įmanoma gauti pradiniame verslo etape, todėl gali būti sudėtinga parengti kreditų įvertinimo balais vidaus modelį. Dėl šios priežasties „fintech“ bankai gali būti linkę pirkti kreditų įvertinimo balais paslaugą iš išorės teikėjų ir (arba) naudotis alternatyviais duomenų šaltiniais bei alternatyviomis kreditų įvertinimo balais metodikomis.

Paraiškos teikėjai turėtų būti nustatę aiškią sprendimų dėl paskolos išdavimo priėmimo, taip pat išduotų paskolų keitimo, atnaujinimo ir refinansavimo tvarką ir turėti būdą parodyti, kokiais duomenimis naudojantis išduodamos paskolos ir kaip tikrinama duomenų kokybė. Visi šie procesai turėtų būti tinkamai dokumentuoti ir periodiškai peržiūrimi. Tai taikytina ir įkaito tinkamumo, vertės nustatymo ir panaudojamumo vertinimui bei neveiksnių paskolų klasifikavimui ir valdymui.

Dažnai „fintech“ bankai yra labiau orientuoti į tarptautinę rinką negu tradiciniai bankai, dėl to didelė dalis jų veiklos gali būti vykdoma ne toje šalyje, kurioje buvo pateikta paraiška gauti licenciją. Todėl gali tekti taikyti konkrečių šalių specifikai pritaikytus kreditų įvertinimo balais procesus.

3 intarpas

Kreditų įvertinimo balais ir tinkamumo vertinimas

Vertindami „fintech“ banko paraišką gauti licenciją, ECB ir NKI svarstys toliau aprašytus jo kreditų išdavimo proceso, bendrojo vidaus valdymo ir kreditų įvertinimo balais metodikų bei duomenų aspektus.

- **Bendrojo vidaus valdymo struktūra ir sprendimų dėl kreditų priėmimo procesas**
 - (a) ECB ir NKI gali nuspręsti, kad reikia atlikti papildomą įvertinimą po to, kai bankui jau išduota veiklos licencija. Gali prireikti dar kartą įvertinti, pavyzdžiui, banko kreditų teikimo procesą, prieš bankui pradėdant teikti kreditus.

- (b) ECB ir NKI tikrins pareiškėjo paskolų vertinimo vidaus procesą, kuriame turėtų būti numatyti minimalūs analizei reikalingos informacijos reikalavimai. Priežiūros institucijos kreips dėmesį į tai, kaip pareiškėjas ketina tikrinti kliento pajamas, ir kokiomis sistemomis (pvz., kreditų registrais) ir duomenimis (pvz., kreditų istorijos duomenimis ir klientų gryniosios skolos lygiu, nustatytu pagal kliento ar panašių subjektų duomenis) remdamasis jis skirs kreditams balus.
- (c) ECB ir NKI tikrins, kaip ši informacija bus naudojama nustatant „fintech“ bankų išduotų paskolų reitingus. Kadangi bankui labai svarbu, kad ši informacija būtų tiksli ir patikima, valdymo organo nariai turėtų būti pajėgūs įvertinti, ar visas „fintech“ banko kreditų teikimo procesas yra tinkamas.

- **Kreditų įvertinimas balais**

- (a) ECB ir NKI įvertins pareiškėjų kreditų įvertinimo balais modelio tinkamumą. Modeliai gali būti įvairūs: nuo paties banko atliekamo kreditų įvertinimo balais iki iš trečiųjų šalių gautų kredito įvertinimų balais patikrinimo naudojantis vidaus duomenimis. Be to, bus vertinama, kaip augant verslo apimtims bus gerinamas kreditų įvertinimo balais modelis ir bendras rizikos valdymas.
- (b) ECB ir NKI vertins, kaip kreditų įvertinimo balais modelis yra dokumentuotas ir kaip gerai jį supranta visi banko darbuotojai, įskaitant vadovus ir kredito paraiškų tvirtinimo ir tikslinimo srityse dirbančius specialistus.
- (c) Jeigu „fintech“ bankas veiklą ketina vykdyti keliose šalyse, dėl nevienodo duomenų prieinamumo (pvz., gali skirtis įvairių šalių mokesčių administravimo ir deklaravimo taisyklės) jam gali tekti taikyti konkrečių šalių specifikai pritaikytus kreditų įvertinimo balais procesus. Į šią specifiką reikės atsižvelgti, siekiant, kad kreditų įvertinimo balais modeliai gerai veiktų. Priežiūros institucijos tai irgi vertins.
- (d) Vadovaudamiesi proporcingumo principu ir atsižvelgdami į rizikos laipsnį, ECB ir NKI vertins, ar paraiškų gauti „fintech“ banko veiklos licenciją teikėjai yra tinkamai paskirstę išteklius, įskaitant ir tai, kiek darbuotojų dalyvauja kuriant ir prižiūrint kreditų įvertinimo balais vidaus modelius.

- **Alternatyvūs kreditų įvertinimo balais metodai ir duomenys**¹⁵

- (a) Jeigu naudojami alternatyvūs duomenų šaltiniai ir kreditų įvertinimo balais metodikos, ECB ir NKI vertins, ar juos naudojant pakankamai valdoma rizika ir ar pakankamos kapitalo apsaugos priemonės.

¹⁵ Šie metodai pagrįsti analitiniais duomenų modeliais ir alternatyviais duomenų šaltiniais, pavyzdžiui, sveikatos sąskaitų mokėjimo istorija ir socialinių tinklų profiliais, todėl jie skiriasi nuo standartinių kreditų įvertinimo balais modelių, kuriuos taikant naudojami tik kredito istorijos ir įsiskolinimo duomenys.

- (b) Jeigu „fintech“ bankas naudoja iš išorinio pardavėjo gautus (tais atvejais, kai kreditų įvertinimas balais yra iš išorės perkama paslauga) kreditų įvertinimus balais, o išorinis pardavėjas įvertinimus balais rengia naudodamasis alternatyviais duomenų šaltiniais, ECB ir NKI vertins „fintech“ banko rizikos kontrolės tinkamumą. Bus tikrinama, ar su išorės paslaugų pirkimu susijusi rizika tinkamai valdoma ir ar kreditų įvertinimo balais procesas ir duomenų šaltiniai yra tinkamai dokumentuoti ir suprantami visame banke. Be to, bus tikrinama, ar pagal sutartines teises tiek pareiškėjas, tiek priežiūros institucijos gali atlikti iš išorės perkamų kreditų įvertinimo balais paslaugų auditą.

4.2 Su IT susijusi rizika:

„Fintech“ bankas veikia pagal verslo modelį, kurio esminė savybė – naudojimas technologijomis. Technologijomis jis gali pradėti naudotis ankstyvoje veiklos stadijoje. Viena svarbiausių verslo modelio sudedamųjų turėtų būti specialios kontrolės priemonės, kuriomis pareiškėjai galėtų valdyti su jų veikla susijusią riziką. Vykdamas priežiūrą per BPM nustatyta, kad dvi pagrindinės ir bendriausios IT rizikos sritys¹⁶ yra kibernetinė rizika, pavyzdžiui, kibernetinio nusikaltimo tikimybė, ir padidėjęs naudojimas išorės paslaugomis, įskaitant debesijos kompiuteriją.

„Fintech“ bankai yra susiję su daug įvairių suinteresuotųjų subjektų, dėl to kibernetinės atakos prieš juos tikimybė yra didesnė. Kadangi „fintech“ bankai yra linkę pirkti daugiau išorės paslaugų, jie dalijasi duomenimis su platesniu subjektų ratu, o tai didina kibernetinės atakos prieš tokius bankus tikimybę. Tokia ataka gali sutrikdyti paslaugų teikimą, gali būti prarasti klientų duomenys, atliktos apgaulingos finansinės operacijos ir nustoti veikti sistemos.

4 intarpas

Su IT susijusios rizikos vertinimas

- **Apsaugos nuo kibernetinių atakų priemonės**

ECB ir NKI analizuos, kokias apsaugos priemones „fintech“ bankui reikėtų taikyti, kad kibernetinės rizikos poveikis būtų kuo mažesnis. Galimi tokie variantai:

- (a) Papildomi įvertinimai – priežiūros institucijos gali manyti, kad, priklausomai nuo banko rizikos profilio, po licencijos išdavimo reikia atlikti papildomus įvertinimus. Pavyzdžiui, išduodant licenciją gali būti iš karto suplanuojamas patikrinimas vietoje, kurio tikslas būtų patikrinti, ar IT infrastruktūra įgyvendinama taip, kaip aprašyta paraiškoje. Ar toks patikrinimas vietoje būtinas bus sprendžiama kiekvienu atveju atskirai.

¹⁶ EBI apibrėžia informacinių ir ryšių technologijų (IRT) riziką kaip riziką, kylančią iš to, kad IRT sistemoms ir duomenims neigiamą poveikį gali daryti IRT aparatinės arba programinės įrangos dalių gedimas ir nepakankamai geras IRT sistemos valdymas, ir dėl to įstaigai gali būti sutrukdyta laiku vėl pradėti teikti paslaugas.

- (b) Sritį gerai išmanantys darbuotojai ir vidaus rizikos valdymo sistema, padedantys valdymo organo nariams sukurti kibernetinių incidentų stebėjimo, greito aptikimo ir reagavimo į juos strategiją ir procesus.
 - (c) Verslo tęstinumo ir tvarumo užtikrinimo tvarka, taip pat galimi kompensavimo, klientams tapus kibernetinės atakos aukomis (pvz., jei pažeidžiamas duomenų saugumas), būdai.
 - (d) Išsamiai aprašytos apsaugos priemonės, kuriomis bus užtikrinamas aukštas IT sistemos ir tinklo prieinamumo lygis.
-

4.3 Išorės paslaugų pirkimas ir debesijos paslaugos

„Fintech“ bankai dažniau perka išorės paslaugas ir naudojami debesijos paslaugomis¹⁷. Pareiškėjai turėtų užtikrinti, kad tiek jie, tiek priežiūros institucijos, naudodamiesi sutartyje nustatytais teisėmis, galės atlikti iš išorės perkamų paslaugų auditą. Jie taip pat turėtų įvertinti priklausomybės nuo paslaugų teikėjų lygį, visų pirma – pažeidžiamumą, atsirandantį dėl saistančių sutarties sąlygų, galinčių kelti grėsmę verslo tęstinumui.

5 intarpas

Išorės paslaugų pirkimo vertinimas

- **Išorės paslaugų pirkimas**

Jeigu pareiškėjas yra sudaręs susitarimą dėl išorės paslaugų pirkimo, ECB ir NKI vertins, ar:

- (a) pareiškėjas pakankamai išsamiai patikrino paslaugos teikėją, kad galėtų įvertinti su išorės paslaugų pirkimu susijusias rizikas; tokį patikrinimą gali atlikti ir nepriklausoma trečioji šalis;
- (b) pareiškėjas tinkamai įvertino įvairius veiksnius, įskaitant ir paslaugos teikėjo finansinę būklę, rinkoje užimamą vietą, vadovų ir darbuotojų kokybę ir kaitos lygį, taip pat gebėjimą valdyti verslo tęstinumą ir teikti tiksliai bei laiku parengtas valdymo ataskaitas.

- **Debesijos išorės paslaugų pirkimas**

Vertindamos debesijos išorės paslaugų pirkimą, priežiūros institucijos tikrins, ar pareiškėjas, rinkdamasis debesijos paslaugų teikėją, tinkamai atsižvelgė į:

- (a) susitarimo dėl naudojimosi debesijos kompiuterija pobūdžio, masto, sudėtingumo ir techninių aspektų išsamaus vertinimo rezultatus. Turėtų būti išsiaiškinti debesijos paslaugos teikėjo uždaviniai ir įsipareigojimai, įskaitant įsipareigojimą bendradarbiauti ir taikyti kontrolės priemones, ir tai, ar jis turi pakankamai patirties ir išteklių, reikalingų su debesijos kompiuterija susijusiai rizikai mažinti;

¹⁷ Sąvoka „debesijos kompiuterija“ žymi paslaugas, sudarančias galimybę naudotis sutelktais kompiuterijos ištekliais, pavyzdžiui, tinklais, serveriais ir kitomis infrastruktūromis, atmintinėmis ir taikomosiomis programomis.

- (b) priklausomybės nuo debesijos paslaugos teikėjų lygį ir banko gebėjimą sumažinti savo priklausomybę nuo vieno atskiro debesijos paslaugos teikėjo, o tai priklausytų nuo tikėtinų naudojimosi kelių debesijos paslaugos teikėjų paslaugomis sąnaudų;
 - (c) tai, kaip debesijos paslaugos teikėjas laikosi teisės aktų ir reguliavimo sistemos reikalavimų;
 - (d) kokių veiksmų debesijos paslaugos teikėjas imsis, kad pareiškėjui toliau teiktų paslaugą sutrikus debesijos paslaugos teikėjo sistemų veikimui. Be to, pareiškėjas turėtų įvertinti iš susitarimo dėl naudojimosi debesijos kompiuterija kylančią riziką, o susitarime turi būti informacijos apie visą su debesijos paslaugos teikėju susijusią prisiimamą riziką ir kokį poveikį pareiškėjui darytų defektai, nesklandumai arba debesijos paslaugos teikėjo negalėjimas vykdyti veiklos;
 - (e) susitarime dėl paslaugų lygio nustatytą asmens ir konfidencialių duomenų apsaugos lygį.
-

4.4 Duomenų valdymas

Su duomenimis susijusi rizika gali realizuotis, jeigu yra neteisėtai keičiama arba dingsta neskelbtina informacija arba jeigu sutrinka paslaugų teikimas. Sustiprinta informacijos apsauga padės pareiškėjui geriau valdyti kibernetinę riziką ir, atitinkamai, padidins atsparumą jai. Paraiškų gauti „fintech“ banko veiklos licenciją teikėjai turėtų užtikrinti, kad informacija nebūtų atskleista neteisėtiems naudotojams (duomenų konfidencialumas), nebūtų neleistinai keičiama (duomenų patikimumas) ir būtų prieinama, kai jos reikia (duomenų prieinamumas).

6 intarpas

Duomenų valdymo vertinimas

- **Duomenų valdymas ir apsauga**

Vertindami pareiškėjo duomenų valdymo ir apsaugos sistemą, ECB ir NKI tikrins, ar pareiškėjas tinkamai įvertino:

- (a) bendrojo vidaus valdymo struktūros ir organizacinės sistemos tinkamumą – jomis turėtų būti užtikrinama galimybė visapusiškai valdyti IT riziką, telkiant dėmesį į operacinę riziką (įskaitant duomenų konfidencialumą, apsaugą ir patikimumą);
 - (b) taikytinus sustiprintos informacijos apsaugos būdus ir ar jie atitinka su verslu susijusios rizikos mastą. Tokie būdai yra, pavyzdžiui, IT sistemų mikrosegmentacija, pakopinės apsaugos principo taikymas kuriant IT paslaugas, prieigos teisių valdymas tiek sistemų, tiek duomenų lygmenyse, griežtas naudotojų ir klientų tapatumo tikrinimas ir kanalų bei duomenų šifravimas, kai tvarkoma neskelbtina informacija.
-

5 Veiklos programa

Kadangi „fintech“ bankai tik neseniai pasirodė rinkoje ir naudoja pakankamai naujas technologijas, tokio tipo įstaigų ankstesnių duomenų, lyginamųjų rodiklių ir patirties nėra daug.

„Fintech“ bankų verslo perspektyvos ir kapitalo reikalavimai vis dar susiję su nemažu neapibrėžtumu. Palyginti su tradiciniais bankais, dažnai nėra taip aišku, kaip vystysis „fintech“ bankų verslas, nes sudėtingiau prognozuoti jų klientų skaičių, pardavimų apimtį ir pan. Taip pat sudėtingiau numatyti išorinio finansavimo apimtį. O ir novatoriškas „fintech“ bankų pobūdis verslo planui gali kelti dar nežinomą riziką.

Paraiškų gauti „fintech“ banko veiklos licenciją teikėjai raginami parengti išėjimo iš verslo planą, bet priežiūros institucijoms jį reikės pateikti tik jeigu jo bus specialiai paprašyta dėl verslo modelio specifikos¹⁸. Išėjimo iš verslo planas reikalingas tam, kad būtų galima nustatyti, kaip paraiškos gauti „fintech“ banko veiklos licenciją teikėjas gali savo iniciatyva, tvarkingai ir vis dar būdamas mokus, nutraukti savo veiklą, nepadarydamas žalos vartotojams, nesutrikdydamas finansų sistemos veikimo ir be reguliacinio įsikišimo.

7 intarpas

Veiklos programos vertinimas

- **Plano įgyvendinimo rizika, susijusi su verslo modeliu**

ECB ir NKI vertins, ar pareiškėjas gali įrodyti, kad yra pajėgus laikyti pakankamai kapitalo atsargų, kad pirmuosius trejus veiklos metus galėtų padengti verslo kūrimosi etape galinčius atsirasti nuostolius ir išėjimo iš verslo plano, jei prireiktų juo pasinaudoti, realizavimo sąnaudas (žr. dalį „Išėjimo iš verslo planas“ toliau). Verslo plane pareiškėjas turėtų aiškiai nurodyti, kokio dydžio galimus nuostolius jis numato per pirmuosius trejus verslo kūrimosi metus, ir pateikti laikotarpio iki lūžio taško momento (kai pasiekiamas rentabilumo slenkstis) finansinę prognozę.

- **Išėjimo iš verslo planas**

Vertindamos išėjimo iš verslo planą¹⁹, ECB ir NKI atsižvelgs į toliau aprašytus aspektus:

- (a) ar „fintech“ bankas turi pakankamai nuosavų lėšų veiklai per pirmuosius trejus metus, o prireikus, ir jos nutraukimui bei banko uždarymui, nesukeliant nuostolių indėlininkams, finansuoti;

¹⁸ Išėjimo iš verslo plano klausimas bus svarstomas per kitas, vėliau organizuosimas viešas konsultacijas dėl Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo, kurių metu bus svarstomi ir veiklos programos bei kapitalo vertinimo kriterijai. Šiame vadove aptariami visi „fintech“ bankams aktualūs klausimai, suderinti su bendros teisinės sistemos kriterijais ir numatyti Paraiškų gauti licenciją vertinimo vadovo atnaujinimu.

¹⁹ Išėjimo iš verslo planas yra atskiras nuo gaivinimo arba pertvarkymo planų. Jį rengia patys bankai ir jame numatomas tvarkingas veiklos nutraukimas, nesukeliant trikdžių ir nuostolių indėlininkams. Pertvarkymo planus, skirtus bankų veiklos nutraukimui, rengia pertvarkymo institucija, o gaivinimo planuose aprašomos priemonės, kuriomis pasinaudodami bankai galėtų išvengti kritinės padėties.

- (b) ar išėjimo iš verslo plane, jei jo bus pareikalauta, numatytos sąlygos (priklausančios nuo verslo modelio), kurios aktyvuotų išėjimo iš verslo plano taikymą. Kiekybiniai parametrai (pvz., kapitalas, likvidumas, pelningumas) turėtų padėti aiškiai suvokti, kada jau yra sąlygos, aktyvuojančios plano taikymą, apie kurias turėtų būti pranešama atitinkamai nacionalinei kompetentingai institucijai.
 - (c) ECB ir NKI svarstys galimybę atlikti patikrinimą praėjus vieneriems metams po banko licencijavimo; jo metu būtų tikrinama, ar operacijos vykdomos, kaip numatyta verslo plane, ir vertinama, kiek tikėtinas sąlygų, aktyvuojančių išėjimą iš verslo plano, susidarymas.
-

6 Kapitalas, likvidumas ir mokumas

Vertindamos kapitalą, likvidumą ir mokumą, priežiūros institucijos atsižvelgs į šiuos aspektus:

6.1 Pradinis kapitalas

Kūrimosi etape „fintech“ bankui gali kilti padidėjusi rizika patirti finansinių nuostolių, galinčių palaipsniui sumažinti turimas nuosavas lėšas. Toliau aprašyti keli galimi scenarijai, kada gali prireikti ne vien minimalaus reikalaujamo, bet ir papildomo kapitalo.

- Susiformavusioje rinkoje, kurioje jau veikia keli, taip pat ir gerai žinomi, rinkos dalyviai, pradeda veikti naujas „fintech“ bankas. Savo verslo plane, kad įsitvirtintų rinkoje, „fintech“ bankas kūrimosi etape gali būti numatęs agresyvią kainų strategiją, pavyzdžiui, jis gali siūlyti dideles palūkanų normas indėliams pritraukti. Dėl to numatytam skolinimo apimtims augimui palaikyti gali būti reikalingas papildomas kapitalas.
- Tikėtina, kad, geriau pažinęs aplinką, kurioje veikia (dažnai tai būna specializuotas rinkos segmentas), „fintech“ bankas norės koreguoti savo verslo modelį, kad galėtų geriau reaguoti į rinkos poreikius ir išlaikyti pelningumo lygį. Tačiau koreguojant verslo planą gali labai pasikeisti rizika, su kuria bankas susiduria. Todėl reikės tiksliai identifikuoti galimą riziką ir ją stebėti, kad būtų išvengta netikėtų nuostolių.

6.2 Likvidumas

Kūrimosi etape „fintech“ bankas gali susidurti su padidėjusia likvidumo rizika, kaip aprašyta toliau pateiktame pavyzdyje:

- Indėlius internetu padėję klientai gali jautriai reaguoti į kainas ir būti labiau linkę atsiimti indėlius ir pasirinkti didesnes palūkanas mokantį konkurentą. Yra rizika, kad internetu į „fintech“ banką įnešti indėliai yra didesnio kintamumo ir judesni negu tradiciniai bankų indėliai²⁰.
- Jeigu „fintech“ bankas daugiausia naudojami tarpbankiniu finansavimu, nepakankamas jo pelningumas, ypač veiklos pradžioje, gali daryti poveikį refinansavimo kainai.

²⁰ Sąvoka „indėlių nejudumas“ apibūdinamas reiškiny, kai susidarius nepalankioms sąlygoms, pavyzdžiui, dėl bankų krizės arba kito išorinio ekonomikos reiškimo, indėliai nėra iškart atsiimami.

Santrumpos

EBI	Europos bankininkystės institucija
ECB	Europos Centrinis Bankas
FST	Finansinio stabilumo taryba
NKI	nacionalinės kompetentingos institucijos
BPM	Bendras priežiūros mechanizmas

© Europos Centrinis Bankas, 2017 m.

Pašto adresas 60640 Frankfurtas prie Maino, Vokietija
Telefonas +49 69 1344 0
Internetas www.bankingsupervision.europa.eu

Visos teisės saugomos. Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.